

Навчально-методичний кабінет професійно-технічної освіти у Житомирській області

Освітнє середовище закладу, що надає послуги у сфері професійної(професійно-технічної) освіти

Освітнє середовище закладу, що надає послуги у сфері професійної (професійно-технічної) освіти

Для створення моделі освітньої системи закладів професійної (професійно-технічної) освіти вчені пропонують *«матричний підхід»*, теоретичну основу якого складають поняття «освітнього простору», «освітнього середовища», «педагогічного простору» та «педагогічного часу».

Освітнє середовище (з позиції суб'єкта) - це система впливів і умов формування особистості, а також можливостей для її розвитку, які містяться в соціальному і просторово-предметному оточенні (В.А.Ясвін).

Освітнє середовище (з позиції об'єкта) — сукупність об'єктивних зовнішніх умов, факторів, соціальних об'єктів, необхідних для успішного функціонування **освіти**.

- Поняття **навчальне або освітнє середовище та зв'язане з ним поняття освітній простір** набуло широкого розповсюдження в сучасній педагогіці та педагогічній психології.
- Загально-філософське тлумачення середовища пов'язано з уявленням про систему: коли ми виділяємо для розгляду певну систему, все, що до неї не відноситься, стає її зовнішнім середовищем, а те, що відноситься, - внутрішнім.
- Природа є середовищем існування організму, а для людини середовищем є її психічне, духовне, соціальне, культурне оточення.
- Внутрішнє середовище певної освітньої системи (школи, ПТНЗ, ВНЗ) є зовнішнім середовищем для будь-якої особистості, яка в ній розвивається.

- **Г.А.Ковальов виділяє такі структурні компоненти освітнього середовища:**
- фізичне оточення - приміщення, його дизайн, розмір і просторова структура навчальних помешкань, умови для переміщення і розміщення учнів;
- людський фактор - добір учнів, наповнюваність груп і його вплив на соціальну поведінку здобувачів освіти, особливості й успішність, етнічні особливості, якість підготовки викладачів, статевовікова структура учнівського контингенту;
- програма навчання - новаторський характер змісту програм навчання, технології навчання, стиль і методи навчання, форми навчальної діяльності, характер контролю.

- **Основні типи освітнього середовища (за Я.Корчаком):**
- **догматичне** освітнє середовище - сприяє розвитку пасивності і залежності особи;
- **кар'єрне** освітнє середовище - сприяє розвитку активності і залежності особи;
- **безтурботне** освітнє середовище - сприяє вільному розвитку й зумовлює пасивну життєву позицію особи;
- **творче** освітнє середовище - сприяє вільному розвитку активної особи.

- Отже, об'єднуючи суб'єктивний та об'єктивний погляд на «освітнє середовище», можна стверджувати, що:
- **Освітнє середовище** - це сукупність природних, фізичних та соціальних об'єктів й суб'єктів, які впливають на формування здобувача освіти, на його творчий, професійний та особистісний розвиток, сприяють становленню міжсуб'єктних взаємодій та особистісно орієнтованих педагогічних комунікацій в освітньому процесі, забезпечують умови комфортної життєдіяльності особи в навчальному закладі та поза його межами. Це середовище складає поле впливів на здобувачів освіти: педагогічних, виховних, освітніх, професійних, соціокультурних заходів.

- ***Освітнє середовище професійно-технічного навчального закладу***
- визначають як багатогранне та поліфункціональне утворення, що існує й розвивається в реальному часі й просторі, підлягає коригуванню, управлінню, координації й через яке здійснюється педагогічний вплив зовнішніх об'єктивних і суб'єктивних факторів на суб'єкти навчально-виробничого процесу і на процес становлення, розвитку та самореалізації особистості здобувача освіти закладу П(ПТ)О.

- Першою і основною ознакою освітнього середовища є сутність і характер міжособистісних відношень, які відбуваються в ньому, тобто це ті відношення, що виникають між суб'єктами даного середовища у ході реалізації своїх освітніх та самоосвітніх функцій.
- Іншою важливою характеристикою освітнього середовища є його системність, з певним складом структурних та функціональних компонентів.

- ***Функціональні можливості освітнього середовища складаються з таких компонентів:***
- - різноманітні види активної, свідомої та корисної діяльності здобувачів освіти : навчальної, професійної, спортивної, трудової, творчої, пізнавальної, соціальної, економічної, екологічної та природоохоронної, політичної, естетичної, краєзнавчої та ін.;
- насиченість різними видами комунікативної діяльності, суб'єкт- суб'єктних взаємин, міжнаціонального, полікультурного та полісоціального спілкування;
- діяльність, яка сприяє здоровому способу життя, фізичній активності та фізичному розвитку, профілактиці шкідливих

- реалізація міжвікового та рольового спілкування, апробація учнями різноманітних соціальних та культурних ролей, свого життєвого сценарію, самореалізація здобувачів освіти в прийнятих для суспільства та культури формах;
- широкий доступ до різноманітної інформації, можливість запобігти негативного впливу засобів масової інформації, створення умов інформаційного комфорту та інформаційної безпеки здобувачів освіти, можливість здійснення інформаційного обміну за допомогою різних знакових систем;
- колективне або групове обговорення проблем та конфліктних ситуацій, обмін думками та враженнями, обговорення суспільно значимих подій та життєвих ситуацій, проведення дискусій, диспутів, бесід в неформальній обстановці;

- велика насиченість сенсорними стимулами: дизайн приміщень, естетичність навколишнього природного та соціально-побутового середовища, витвори мистецтва та архітектури;
- просторова та часова мобільність в організації різноманітної діяльності здобувачів освіти , можливість жити та діяти за власним розпорядком, створення особистісного режиму дня відповідно до власних біоритмів та психологічного часу;

- сприятливий психологічний клімат та позитивна емоційно-психологічна атмосфера в учнівському та педагогічному колективах;
- високий рівень соціально-психологічної культури, розуміння значення психологічних знань в оптимізації процесу навчання й виховання, саморозвитку та самовдосконалення, розвинута система психологічного супроводження (консалтингу) навчально-виробничого та навчально-виховного процесів закладу П(ПТ)О.

- **Ступінь «щільності», тобто безперервності в часі та просторі,**
- **освітнього середовища визначає:**
- **наскільки поширений в часі та просторі педагогічний вплив безпосередньо освітньої системи закладу, та наскільки скоординовані і скориговані педагогічні (освітні) впливи оточуючого соціокультурного простору;**
- **якою мірою освітня система навчального закладу є «конденсатором», тобто накопичувачем та розпорядником освітнього потенціалу всіх компонентів освітнього середовища, наскільки розумно цей потенціал розподіляється та витрачається;**

- ефективність поєднання в освітньому процесі навчального закладу різних форм і методів навчально-виховної роботи, їх доцільність «в даному місці, в даний час», рівень володіння педагогічним колективом культурою;
- суб'єкт-суб'єктних комунікацій з здобувачами освіти та гуманістичних взаємин з ними як у формальній, так і неформальній обстановці; якість організаційної та управлінської діяльності в навчальному закладі щодо здійснення освітнього процесу з урахуванням якомога більшої кількості суб'єктів педагогічного (освітнього) впливу та налагодження взаємодії з ними, узгодженість режиму та регламенту роботи закладу П(ПТ)О з ритмами навколишнього середовища;